زانكۆی هەڵەبجە
كۆلێژی زانستە مرۆڤایەتییەكان
بەشی جوگرافیا
قۆناغی دووەم

وڵاتی پرتوگاڵ

ئامادەكردنی :
محمد عبدالفاتاح

بە سەرپەرشتی :
م.پێشەوا

٢٠٢١-٢٠٢٢

ناوەڕۆك

- ❖ ناساندن
- ❖ جوگرافیا
- ❖ دانیشتووان
- ❖ زمان و ئاین
- ❖ ڕامیاری
- ❖ ئابوری‌و ژێرخانی ئابووری
- ❖ سەرچاوەکان

پورتوگال

پورتوگال وڵاتێکە لە کیشوەری ئەورووپا و هاوسنوورە لەگەڵ ئیسپانیا. پایتەختەکەی لیسبۆنە.

زمانی سەرەکی: پورتوگالی.

پایتەخت: لیسبۆنە.

گەورەترین شار: لیسبۆنە.

ڕووبەر: (٩٢،٣٩١) کم٢.

ژمارەی دانیشتوان: (١٠،٥٦٦،٢١٢) کەس لەسەرژمێری (٢٠٠٥)دا.

جوگرافيا

ولاَتێکه دەکەوێته باشووری خۆرئاوای قارەی ئەوروپا و هاوسنوره لەگەڵ ئیسپانیا لەخۆرهەلاَت و باکوور، سنورەکانی تری دەکەوێته سەر زەریای ئەتڵەسی. (پرتوگال) دەکەوێته نیوه دورگەی (ئیبریيا) ڕووباری (تییۆ = تیخۆ) ئەو وڵاته دەکاته دوو بەشەوه، بەشی باکووری که بەرزی و نزمی زەویەکەی ئاست بەرزەو ئاوهەواکەی ساردوشێدار کردووه، چەندین دەشتی هەیەو بەشی باشووری سروشتێکی تەختو لیتاییەو ئاو و هەواکەی گەرمتره و بارانیشی کەمتره، گرنگترین ڕووبارەکانی تری (ئەلدوور، مینهو، گوادیاناو مونديگۆ)

دانیشتووان

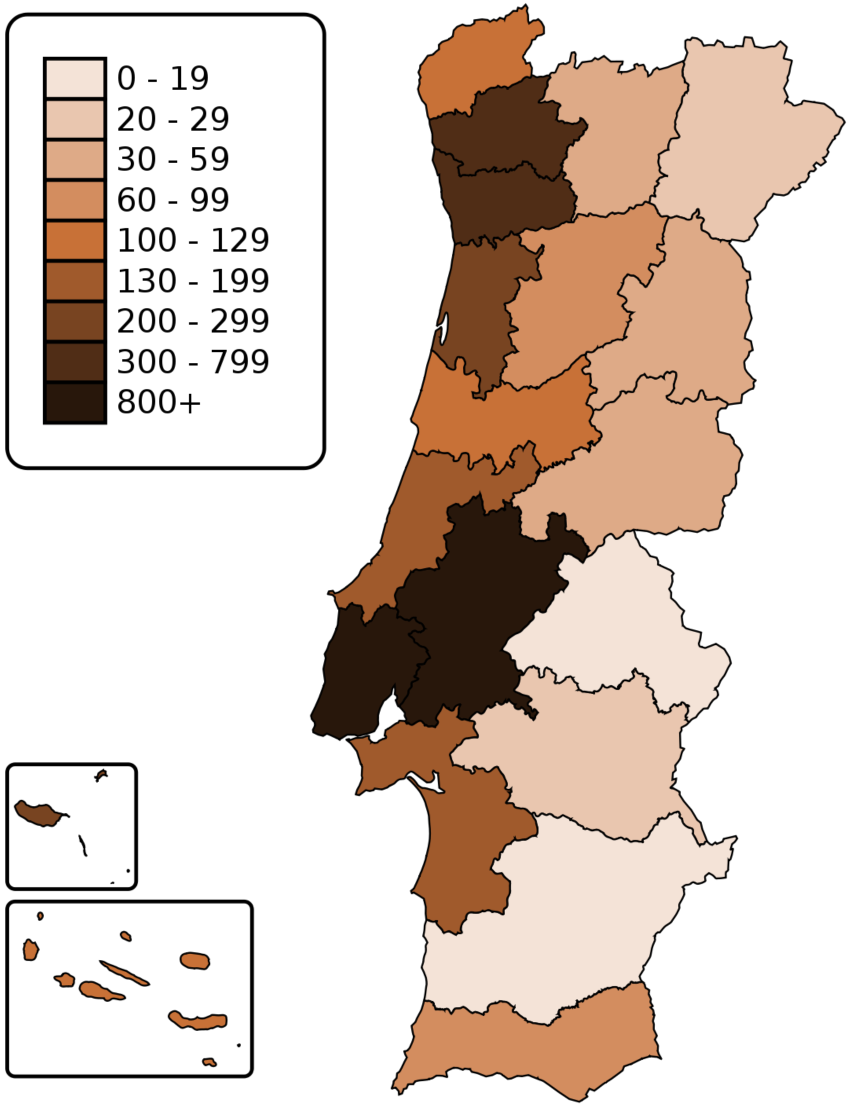

بەپێی ئامارەکانی ساڵی ٢٠١٤ ژمارەی دانیشتوانی وڵاتی پورتوگال ١٠,٦١٠,٣٠٤ کەس بووە کە دەکاتە ٠.١٥ لەسەدی ڕێژەی خەڵکی جیهان. تەمەنی مامناوەندی خەڵکی ئەم وڵاتە ٤٢.٦ ساڵە. هەروەها ٦٣ لەسەدی دانیشتوانی وڵات لە شارەکان دەژین.

دانیشتووانی پرتوگال ڕەگ و ڕیشەی زمانیانو ئاینیان زۆر لەیەکتری نزیکە، هەرچەندە بنچینەی پرتوگالییەکان جیاوازە، بەلاَم بەزۆری لەنیوە دوورگەی (ئیبریا)وئەوانی تر لەحەوزی دەریایی ناوەڕاستەوە هاتوون، کاریگەری ئەفریقا لەسەر دانیشتوانەکەی لەئەورووپا گرنگترو زیاترە

زمان و ئاین

زۆرینەی خەڵکی بە زمانی پورتوگالی دەدوێن کە بنچینەکەی دەچێتەوە سەر ڕۆمانیەکانو بەشێکی تریان بەزمانی (ئەستوری) دەدوێن کە دەوڵەت دانی بەو زمانەش ناوە و بەکاردەهێنرێت.

وە لە ڕووی ئاینەوە زۆربەی پرتووگالیەکان شوێنکەوتووی (کلێسای کاسۆلیک)ن.

ڕامیاری

ڕژێمی ڕامیاری پرتوگال لەشۆڕشی(مێخەک) بەسیستمی پەرلەمانی دیموکراسی شاد بوو لەساڵی (١٩٧٤) گرنگترین پێکهاتەکانی ئەمانەن:

سەرۆک کۆمار

پەڕلەمان

ڕژێمی دادوەری

سەرۆک وەزیران

سەرکۆمار هەموو پێنج ساڵ جارێک لەلایەن گەلەوە هەڵدەبژێردرێت و ئەویش دەستنیشانی وەزیرەکان دەکات بەپێی ڕێژەی دەنگەکان، ئەندامانی پەرلەمانیش کە ژمارەیان (٢٣٠) کەسە،

ئابوریو ژێرخانی ئابووری

ئابوری پرتوگال گۆڕانکاری بەخۆیەوە بینیووە بەتایبەت کە ساڵی ١٩٨٦ چووە ڕیزی یەکێتی ئەوروپا، لەپێشتر ئابووریەکی کشتوکاڵی هەبوو، ئیستاش ئابوریەکی هەمە جۆر و هەمەچەشنی هەیە، ساڵی (١٩٩٨) چووەنا و ناوچەی (یۆرۆ)، یۆرۆ بوو بەدراوی ئاڵوگۆری ئەو وڵاتە، سەرەتای (٢٠٠٢)ش گەشەکردنی ئابووریەکەی تێکڕا گەیشتە (٣%)، لەم ساڵانەی دوایشدا پرتوگالی گۆڕی بۆ بازاڕێکی بەڵێندەر و بەئومێدڵە ئەوروپا، بەڵام قەرزی گشتی دەوڵەت لەسنوور لایدا و (٣%)ی تێپەراند

سەرچاوەکان

- https://ckb.m.wikipedia.org/wiki/%D9%BE%D9%88%D8%B1%D8%AA%D9%88%DA%AF%D8%A7%D9%84